

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№3(132)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф., Баку мемлекеттік университеті, Баку, Әзірбайжан
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф., Қырғызстан Ұлттық ғылым академиясы, Бішкек, Қырғызстан
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Бахтикиреева Улдана	ф.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті, Мәскеу, Ресей
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф., Яссы мемлекеттік университеті, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жан Динжиң	PhD, проф., Миньцзу университеті, Пекин, Қытай
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф., Хаджи Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф., Бонн университеті, Бонн, Германия
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф., Ә. Науаи атындағы Ташкент өзбек тілі және әдебиеті мемлекеттік университеті, Ташкент, Өзбекстан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Тіл және халықаралық білім бойынша бірлескен ұлттық комитеті, Вашингтон, АҚШ
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф., Уфа федералды зерттеу орталығы, Уфа, Башқұртстан, РФ
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф., Лингводидактика жоғары мектебі, Санкт-Петербург, Ресей
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгей университеті, Измир, Түркия
Янковски Хенрих	PhD, проф., А. Мицкевич атынд. Польша университеті, Познань, Польша

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ. Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Журнал менеджері: Базылхан Г.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» Коммерциялық емес акционерлік қоғам

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 9 дана. Басуға 09.09.2020 ж. қол қойылды.

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,

тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief Dikhan Kamzabekuly

Doctor of philology, academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief Zharkynbekova Sholpan

Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof., Baku State University, Baku, Azerbaidzhan
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof., National Academy of science of KR, Bishkek, KR
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof., RUDN University, Moscow, Russia
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof., University UAIC, Iasi, Romania
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. Higher school of linguodidactics and translation, Saint Petersburg, Russia
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof., Hasi Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Henryk Jankowski	PhD, Prof., Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khislamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof., UFRK RAS, Ufa, Bashkortostan, RF
Metin Ekiji	PhD, Prof., Ege University, Izmir, Turkey
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof., University of Bonn, Bonn, Germany
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof., Tashkent State University of Uzbek language and literature, Tashkent, Uzbekistan
Rivers William Patrick	PhD, Prof., Joint national Committee on languages and international education, Washington, USA
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, as. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhang Dingjing	PhD, Prof., Minzu University of China, Beijing, China
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Managing Editor: Bazylkhan G.

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Non-profit joint-stock company «L.N. Gumilyov Eurasian National University»

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 9 copies. Signed in print: 09.09.2020

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф., Бакинский государственный университет, Баку, Азербайджан
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф., Национальная академия наук КР, Бишкек, Киргизия
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. Российский университет дружбы народов, Москва, Россия
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. Ясский государственный университет, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жан Динжин	PhD, проф., Китайский университет Миньцзу, Пекин, Китай
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. Университет Хаджи-Байрам Вели, Анкара, Турция
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Негимов Серик	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Райхл Карл	д.ф.н., проф., Боннский университет, Бонн, Германия
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф., Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени А. Навои, Ташкент, Узбекистан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Совместный Национальный комитет по языкам и международному образованию, Вашингтон, США
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Тажibaева Сауле	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Турьбек Рахимжан	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф., УФИЦ РАН, Уфа, Башкортостан, РФ
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф., Высшая школа лингводидактики и перевода, Санкт-Петербург, РФ
Шарип Амантай	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгейский университет, Измир, Турция
Янковский Хенрих	PhD, проф., Университет имени Адама Мицкевича в Познани, Познань, Польша

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Менеджер журнала: Базылхан Г.

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: Некоммерческое акционерное общество «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева»

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018 г.

Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 9 экземпляров. Подписано в печать 09.09.2020 г.

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн. 31-413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Абдуова Б.С., Асанова Ұ.О.</i> Ұлттық дүниетанымдағы бөрілік рух сабақтастығы.....	8-17
<i>Әбсадық А.А., Қабылдинов З.Е.</i> Ахмет Байтұрсынұлы ғұмырнамасындағы Орынбор кезеңі: кейбір беймәлім мәліметтер мен деректер (ғылыми-танымдық экспедиция материалдары бойынша)	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің драматургияда бейнеленуі	28-35
<i>Құрманғали Г.Қ.</i> Құранның ортағасырлық әдеби жәдігерлерге ықпалы	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Ежелгі Орталық Азия халықтарындағы рухани үдеріс тамырлары.....	44-50
<i>Шәріп А.</i> Қазақ поэзиясындағы Сарыарқа бейнесінің идеялық-көркемдік эволюциясы мен трансформациясы	51-59

Лингвистика және әдістеме

<i>Ашинова К.А.</i> Қысқарған және біріккен дипломатиялық терминдер	60-65
<i>Балтабаева Ж.Қ., Бияздықова Ә.Ә.</i> М. Жұмабаев шығармаларындағы «бақыт» базалық концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісін айқындайтын тілдік бірліктер	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Орта ғасыр түркі мақал-мәтелдеріндегі адами қасиеттер көрінісі: салыстырмалы-тарихи талдау	75-85
<i>Құрманбайұлы Ш., Әділов М.Е.</i> Абай тіліндегі көнерген сөздер.....	86-97
<i>Құсайынова Ж.</i> Транспозицияланған құрылымдардың контекстік-модалдік қызметі	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Қазақстан және Ресей әдебиетшілері, суретшілері шығармашылығында «жол/сапар» сарынының түсіндірілуі	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Ассоциативті эксперимент шеңберіндегі тілдік интерференция.....	123-132
<i>Садирова К., Әбдірова Ш.</i> Идеологиялық дискурс және ықпалдастық мәселесі.....	133-141

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Abduova B.S., Assanova U.O.</i> Legacy of the Wolf Spirit in the National Worldview	8-17
<i>Absadyk A.A., Kabuldinov Z.E.</i> Orenburg Period in Akhmet Baitursynuly's Biography: Some Unknown Archival Sources (based on materials of scientific and educational expedition).....	18-27
<i>Islambayeva Z.U.</i> Representation of the 1916 National Liberation Movement in Drama.....	28-35
<i>Kurmangali G.K.</i> Influence of the Koran on Middle Ages Literary Monuments	36-43
<i>Rakhmonov N.</i> Sources of Spiritual Processes Among Ancient Peoples of Central Asia	44-50
<i>Sharip A.</i> Ideological and Literary Evolution and Transformation of Saryarka image in the Kazakh Poetry	51-59

Linguistics and methodics

<i>Ashinova K.A.</i> Abbreviated and Combined Diplomatic Terms.....	60-65
<i>Baltabaeva Zh.K., Biyazydykova A.A.</i> Linguistic Units Determining the Semantic-Informational Field of the Basic Concept "Happiness" in M. Zhumabayev's Works.....	66-74
<i>Eskeyeva M., Alashbayeva Zh.</i> Representation of Human Qualities in Proverbs and Sayings of Turks of the Middle Ages: Comparative and Historical Analysis	75-85
<i>Kurmanbaiuly Sh., Adilov M.</i> Archaisms in Abay's Writing	86-97
<i>Kussaiynova Zh.</i> Context-Modal Functioning of Transposition Structures	98-103
<i>Lichman E.Yu., Chernyaeva I.V.</i> Interpretation of the «Path/Road» Motive in Works of Writers and Artists of Kazakhstan and Russia.....	104-122
<i>Ormanova A.B., Anafinova M.L.</i> Linguistic Interference in Terms of Associate Experiment	123-132
<i>Sadirova K., Abdirova Sh.</i> Ideological Discourse and Integration Issue	133-141

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Абдуова Б.С., Асанова У.О.</i> Преемственность волчьего духа в национальном мировоззрении	8-17
<i>Абсадык А.А., Кабульдинов З.Е.</i> Оренбургский период в биографии Ахмета Байтурсынулы: некоторые неизвестные архивные источники (по материалам научно-познавательной экспедиции).....	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> Отражение национально-освободительного восстания 1916 года в драматургии.....	28-35
<i>Қурманғали Г.К.</i> Влияние Корана на литературные памятники средневековья	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Источники духовных процессов среди древних народов Центральной Азии.....	44-50
<i>Шарип А.</i> Идеино-художественная эволюция и трансформация образа Сарыарки в казахской поэзии.....	51-59

Лингвистика и методика

<i>Ашинова К.А.</i> Сокращенные и комбинированные дипломатические термины....	60-65
<i>Балтабаева Ж.К., Бияздыкова А.А.</i> Лингвистические единицы, определяющие семантико-информационное поле базового концепта «счастье» в произведениях М. Жумабаева	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Репрезентация человеческих качеств в пословицах и поговорках тюрков средневековья: сравнительно-исторический анализ.....	75-85
<i>Қурманбайұлы Ш., Адилов М.Е.</i> Архаизмы в языке Абая.....	86-97
<i>Кусаинова Ж.</i> Контекстно-модальное функционирование транспозиционных структур	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Интерпретация мотива «путь/дорога» в творчестве литераторов, живописцев Казахстана и России	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Языковая интерференция в рамках ассоциированного эксперимента.....	123-132
<i>Садирова К., Абдирова Ш.</i> Идеологический дискурс и проблема интеграции	133-141

ХҒТАР 17.01.09

А.А. Әбсадық¹, З.Е. Қабылдинов²

¹А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті, Қостанай Қазақстан
²Ш.Уәлиханов атындағы тарих және этнология институты, Алматы, Қазақстан
(E-mail: absalmas@mail.ru, kabulzia@rambler.ru)

**Ахмет Байтұрсынұлы ғұмырнамасындағы
Орынбор кезеңі: кейбір беймәлім мәліметтер мен деректер
(ғылыми-танымдық экспедиция материалдары бойынша)**

Аңдатпа. Орынбор қаласында ағартушы ғалым, көрнекті мемлекет қайраткері А. Байтұрсынұлы ғұмырының едәуір бөлігін өткізді. Ол мұнда Мұғалімдер мектебінде білім алады (1891-1895), патша үкіметі сотының үкімімен әкімшілік жазасын өтейді (1910-1912), «Қазақ» газетін шығаруды ұйымдастырып, оның алғашқы редакторы болады (1913-1918), төңкеріс жылдары, алдымен, ұлттық Алаш (1917-1919), кейін кеңестік Қырғыз (Қазақ) автономиясын құру істеріне белсене араласады (1920-1925). Мақала ағартушы А. Байтұрсынұлының ғұмырнамасындағы Орынбор кезеңіне байланысты архивтік құжаттарды талдауға бағытталған. Талдауға арқау болған құжаттар – бұған дейін ғылыми айналымға енбеген дерек көздері. Оның қатарына патшалық Ресей Ішкі істер министрлігі жандармериясының анықтамалары, 1895 жылы «Тургайская газета» басылымында жарияланған «Киргизские приметы и пословицы» атты фольклор тақырыбындағы мақаласы, 1917-1918 жылдардағы төңкеріс кезеңдерінде ВЦИК төрағасы М. Калининнің алдында сөйлеген сөзі, «Қазақ» газетінің тарихына байланысты деректерді толық атауға болады. Ағартушы ғалымның өмірбаянының маңызды кезеңін құрайтын Орынбор кезеңіне байланысты жаңадан табылып отырған беймәлім деректер мен мәліметтер Ахметтануда өзіндік тарихи, әрі рухани маңызы бар құнды дүние деп санауға болады.

Түйін сөздер: А. Байтұрсынұлының ғұмырнамасы, Орынбор кезеңі, Алаш автономиясы, архивтік деректер, Тургайская газета, Қазақ ырымдары мен мақалдары, жандармерия.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-132-3-18-27>

Түсті: 29.01.20 / Қайта түзетілді: 20.08.20 / Жарияланымға рұқсат етілді: 09.09.20

Кіріспе. 2019 жылдың сәуір айында Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай мемлекеттік университеті «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде Орынборға «А. Байтұрсынұлы ізімен: Орынбор кезеңі» атты ғылыми танымдық экспедиция ұйымдастырды. Сапар барысында Орынбор қаласының мұрағаттарында Ахметтану, Алаштану бағытында ғылыми ізденіс жұмыстары жасалды. Соның нәтижесінде Ахмет Байтұрсынұлының ғұмырнамасынан ерекше орын алатын Орынбор кезеңіне қатысты бірнеше тарихи ғимараттармен және архивтік құжаттармен танысып, оларды зерде безбенін салу мүмкіндігі туды.

Мәселенің мәні: Архивтік құжаттардан А. Байтұрсынұлының шығармашылық және қайраткерлік ғұмырнамасына қатысты мынадай мән-маңызы жоғары дәлді деректер мен дәйектемелер экспедиция қоржынына салынды:

1. 1891-1895 жылдары А. Байтұрсынұлы оқыған Мұғалімдер мектебі орналасқан ғимарат және оның кейінгі тарихы айқындалды;

2. А. Байтұрсынұлының 1895 жылы «Тургайская газетада» басылған «Киргизские приметы и пословицы» деп аталатын тырнақалды мақаласының түпнұсқасының фотокөшірмесі жасалды және ол баспасөзде жарияланды;

3. 1910 жылы А. Байтұрсынұлының Орынборға жер аударылып келгенге дейінгі ең соңғы атқарған қызметі, бақылауға алынған мерзімінің дәл уақыты мен сол кезде атқарған қызметі туралы мұрағаттық дерекнама тіркелді;

4. «Каспий» газетінен «Қазақ» газеті туралы ақпаратпен танысқан Император сарайы Губернаторларының Камергер атағындағы қызметкерінің хаты табылды;

5. 1917 жылы «Учредительное собрание»-ға Алаш партиясының атынан №1 сайлау округінен түскен кісілердің тізімі көзге шалынды;

6. 1919 жылы Коммунистік партия қатарына өткен А. Байтұрсынұлының партия билетінің нөмірі архивтік құжат арқылы анықталды;

7. А. Байтұрсынұлының 1919 жылы Орынбор қаласында ВЦИК төрағасы М. Калининнің қатысуымен өткен партиялық жиналыста сөйлеген сөзінің түпнұсқасы қолға ілініп, оның фото көшірмесі жасалынды;

8. Орынбор партия қызметкерлерінің жабық жиналысының қазақ халқының мәселесіне қатысты хаттамасы.

Мақаланың мақсаты мен зерттеу әдіс-тәсілдері: Экспедиция жұмысының барысында бұрын-соңды ғылыми айналымға енбеген архивтік құжаттарға талдау жасай отырып, А. Байтұрсынұлының шығармашылық және қайраткерлік тұлғасын тереңірек тануға сеп болу. Алға тартылған мәселенің мән-жайы мен мақсатын ашуда тарихи-салыстырмалы, сараптамалық әдіс-тәсілдер қолданылады.

А. Байтұрсынұлы Орынбор қаласында бас-аяғы 19 жыл тұрақтайды. Бұл жылдар екі кезеңге бөлінді. Біріншісі - А. Байтұрсынұлының Орынбордағы Мұғалімдер мектебінде оқыған шәкірттік жылдар кезеңі, екіншісі – 1910 жылы Орынборға жер аударылып келгеннен бастап Қазақ автономиясының астанасы Қызылордаға көшкен 1925 жылдар аралығындағы кезең.

А. Байтұрсынұлы 1891-1895 жылдар аралығында Орынборда Алаштың бірсыпыра азаматтары оқыған мұғалімдік мектептен білім алады. Бірақ сол оқу орнының тарихы қалай басталып, қандай сипатта өрбігені, оның алғашқы ғимараты қай жерде орналасқан еді деген сияқты сауалдар Алаштануда басы ашық мәселе болатын. Бұл сауалдардың жауабына алғаш сәуле түсірген Орынбор педагогикалық университетінің доценті Т. Тугайдың 2018 жылы жарияланған «Оренбургский путь Ахмета Байтурсунова» деп аталатын зерттеу еңбегі. Архив мұрағаттарына сүйенген автордың жазуынша, 1889 жылы Ор қаласында ашылған Мұғалімдер мектебі 1850 жылы Орынбор шекаралық комиссия жанындағы орыс-қазақ мектебінің ғимаратына көшіріледі. Басты себеп - Ор қаласындағы ғимараттың өртеніп кетуі [1, 87 б.].

Патша үкіметі Ор қаласында қазақ даласындағы мектептерге ұстаз дайындайтын Мұғалімдер мектебін ашу бастамасын 1876 жылы Орынборда Ресей империясының халық ағарту ісі министрінің қатысуымен өткен қазақтарға білім беру ісін тереңірек ұйымдастыру мәселелері талқыландық мәжілісте қарайды. Бірақ ол 1883 жылы ғана іс жүзінде жүзеге асырылады [2, 159-160 бб.].

Аталған оқу орнын ашу туралы үкімет шешімінің жүзеге асуына 1879-1889 жылдар аралығында Торғай облысы орыс-қазақ халық училищелерінің инспекторы лауазымын атқарған ағартушы Ы. Алтынсарин жанашырлық танытады, көп еңбек сіңіреді. Олай болса, қазақтың екі ұлы ағартушылары Ы. Алтынсарин мен А. Байтұрсынұлы Орынборда бір ғимаратта, бірақ әр жылдары әртүрлі дәрежедегі оқу орнында білім алған. Бұл орайда, А. Байтұрсынұлының, алдымен, Торғайда, кейін Орынборда Ы. Алтынсарин ашуға себепкер болған оқу орнындарында оқығандығын астын сызып атап өтуге болады. Орынбор қаласы Қазақ АССР-ның астанасы болған кезде, бұрынғы мұғалімдер мектебі Қырғыз халық ағарту институтына (КИНО) айналып, А. Байтұрсынұлы онда оқытушылық қызмет атқарады [1, 101 б.].

Орынбор Мұғалімдер мектебін 14 түлектің қатарында тамамдаған А. Байтұрсынұлы «Халық мұғалімі» деген кәсіп иесі атанады [1, 87 б.]. «Халық мұғалімі» лауазымына сол уақытта үкімет тарапынан 180 сом (рубль) кесімді жалақы тағайындалып, ол қызметті

алған кісі үкіметтің жіберген жеріне кемінде алты жыл үзбей қызмет атқару жүктелетін [1, 64 б.]. Ағартушы осы «Халық мұғалімі» кәсібімен Торғай облысының Ырғыз, Әулікөл өңірінде, Қостанай қаласында 6 жыл қызмет атқарып, міндетін толық өтейді. Үкімет талап еткен мерзімді өтегеннен кейін А. Байтұрсынұлы Омбы барып, Семей облысындағы Қарқаралыға ауысады. Оның бұл таңдауына 1894-1903 Торғай облысының, 1903 жылдан бастап Семей облысының халық мектептерін басқарған А. Алекторовтың қолдау көрсеткен деген пікір бар [1, 67 б.].

Қалай болғанда да, Қарқаралы кезеңінде А. Байтұрсынұлы Ә. Бөкейханмен тығыз байланыс орнатып, өз тағдырын саналы түрде Алаштың азаттық күресіне байлайды. Бұл күреске «Халық мұғалімі» қатарынан шықты деп санады және оны бұған мәжбүрлеген айналысуына патшаның отаршылдық саясаты еді [3, 104 б.].

Орынбор сапарында әдебиеттанушы, оның ішінде, фольклортанушы ретінде, алдымен, А.Байтұрсынұлының 1895 жылы «Тургайская газетада» басылған «Киргизские приметы и половицы» деп аталатын тырнақалды мақаласымен танысуға ынтық болдық. Мақала газеттің Орынбор облыстық архивінде сақталған тігіндісіндегі 1895 жылдың 24 қыркүйек күні басылған №39 номерінен табылды. Елге оралғаннан кейін 124 жылдан кейін оқырманымен қайта қауышқан аталмыш мақала туралы баспа бетінен түрлі жариялымдар жариялап, қазіргі замануи техниканың көмегімен факсимелік сипаттағы түпнұсқасы да жарияланды [4, 142-147 бб.].

А. Байтұрсынұлы мақаланың бас-аяғына қазақтың күн райына қатысты айтылатын 36 түрлі болжам сөзін келтірген. Бұл орайда біз орыстың «примета» сөзін «ырым» деп қате аударып жүрген сияқтымыз. Ырым – қазақтың ғұрыптық фольклорымен тығыз байланысты ұғым. Ол ғұрыпты атқару үрдісінен туғандықтан, белгілі бір іс-әрекеттерге бағынады. Оның ғұрыптан іргесі ажыраса, мән-мағынасы азаяды. Сондықтан мақаланың толық мазмұнына зер сала отырып, оның қазақша баламасы «Қазақтың болжам сөздері мен мақалдары» деп таныған жөн деген пікірімізді ортаға салдық [5, 234-238 бб.].

А. Байтұрсынұлы Орынборға 1910 жылы қайта оралады. Себебі оған патшалық Ресейдің ішкі министрінің бұйрығымен Қазақ даласында тұруға тыйым салынып, үкіметтің бақылауында болу үшін империяның ішкі өлкесіне жер аудару үкімі шығады. Аталмыш жаза, М. Әуезовтің жазуынша, патша заманында «административная ссылка» деп аталған [6, 19 б.].

Ағартушы өзінің қоныс аударып тұратын мекені ретінде Орынбор шаһарын таңдайды. Бұл уақытта Ә. Бөкейхан Самарада тұратын. Оны патша үкіметі 1908 жылы жер аударған еді. Екі қайраткердің азаттық күрес жолында қайтадан етене жақын қимылдауына мүмкіндік туады. Бұларға 2012 жылдың соңында Семейдегі 1 жылдық түрме жазасын өтеген М. Дулатұлы қосылып, үш қайраткер «Қазақ» газетін шығаруды қолға алады. Либералды-демократиялық бағыттағы басылымды шығарушылар А. Байтұрсынұлы, М. Дулатұлы, Ә. Бөкейхандар үкіметтің жіті бақылауында болады. Соның бір көрінісі ретінде Орынбор губерниялық жандармериясының мұрағаттарындағы аталған тұлғалар туралы құжаттамаларды (досьелерді) атауға болады.

1916 жылы Орынбор губерниялық жандармериясы мұсылман халықтарының өкілдері турасында құжаттама жазады. Онда Орынбор қаласында шығып тұрған «Вақыт» («Уақыт») газетінің редакторы, әрі «Каримов, Хусаинов и К» баспахананың басшысы Мухамет Фатих Каримов туралы және «Қазақ» газетінің редакторы А. Байтұрсынұлы туралы ақпараттар бар.

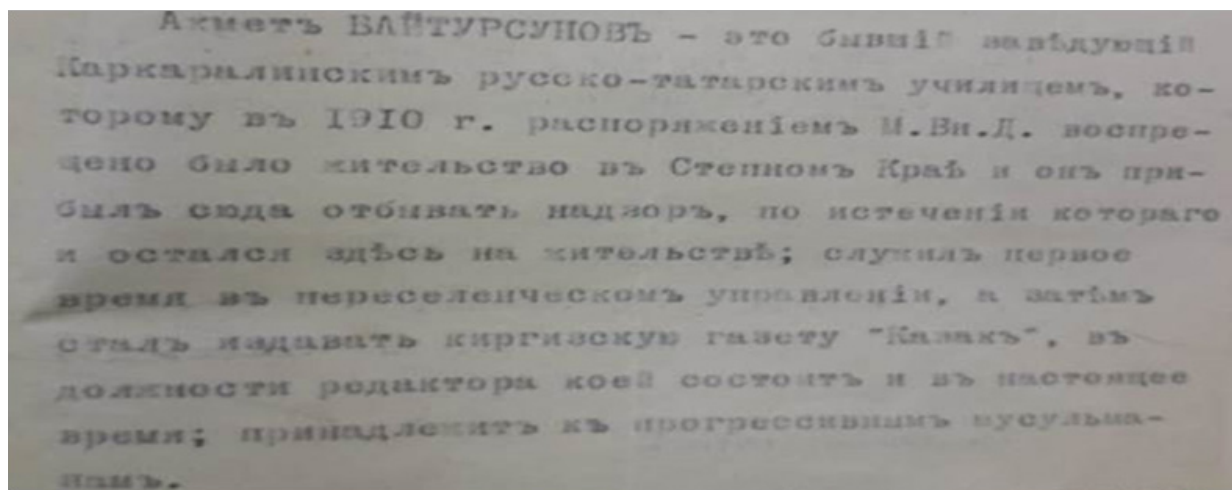
Құжаттамада А.Байтұрсынұлы туралы былай делінген: «Ахмет Байтұрсунов – это бывший заведующий Каркаралинским русско-татарским училищем, которому в 1910 г. распоряжением М.Вн.Д. (Министр Внутренних дел – А.Ә.) воспрещено было жить в Степном Крае и он прибыл сюда отбывать надзор, по истечении которого и остался здесь на житье; служил первое время в переселенческом управлении, а затем стал издавать

киргизскую газету «Казак», в должности редактора коей состоит и в настоящее время; принадлежит к прогрессивным мусульманам» [7, 209 б.].

Аталған мұрғаттық деректен біз мынадай дәйектемелерді көңілге түйеміз:

1. Қазақ даласында тұруға тыйым салынып, Орынборға «бақылауда тұру» (отбывать надзор) жазасын өтеуге келген А. Байтұрсынұлы Қарқаралыда орыс-татар (қазақ) училищесінің (мектебінің) меңгерушісі қызметінде болған;

2. Жазаны өтеудің кесімді мерзімі кезінде ол «Переселенческое управление» мекемесінде жұмыс жасап, кесім мерзімі аяқталғаннан кейін Орынборда қалып, «Қазак» газетін ашқан (1 сурет).

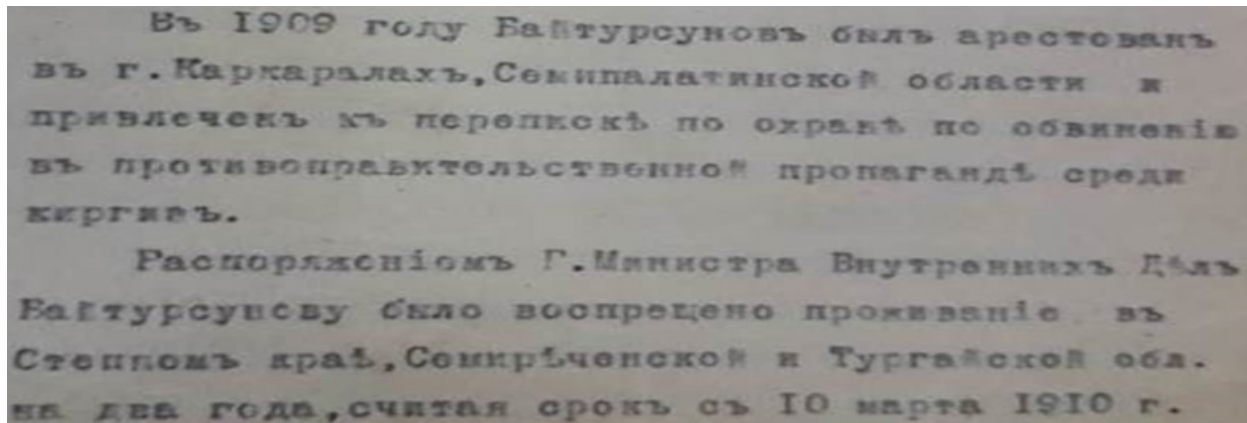
1 сурет. А.Байтұрсынұлын бақылауда болуы үшін Қазақ даласынан сыртқа жер аударылғаны туралы дерек.

Ал сол Орынбор губерниялық жандармериясы 1916 жылдың 12 тамызында Орал облысы губернаторының «Қазак» газетінің редакторы мен қызметкерлерінің үкімітке қарсы әрекетінен хабарлама беру жөніндегі жеделхатына «Өте құпия» айдаршасымен белгіленген жауап жазады: «Байтұрсынов, Ахмет Байтұрсынович, 42 л, бывший учитель, киргиз, №5 аула, Турсунской волости, Тургайской области, состоит редактором газеты «Казак». В 1909 году Байтурсунов был арестован в г. Каркаралах (Каркаралы-А.Ә.) Семипалатинской области и привлечен к переписке по охране по обвинению в противоправительственной пропаганде среди киргиз. Распоряжением г. Министра Внутренних Дел Байтурсунову было воспрещено проживание Степном крае, Семиреченской и Тургайской обл. на два года, считая срок 10 марта 1910 г. Распоряжение это последовало ввиду установленной дознанием противоправительственной деятельности, выразившейся в разное время, начиная с 1905 года, так как он неоднократно как у себя на квартире, так и при разъездах по аульным школам, неоднократно говорил, чтобы не платили податей, чтобы киргизы ни в каком случае не переходили на воинское положение; распространял среди киргиз воззвания преступного содержания, также внушал волостным управлениям не собирать недоимки, указывая, что в России за крестьянами целые миллионы и что им за это ничего не сделали» [7, 331 б.].

Жандармерияның аталған анықтамасында А. Байтұрсынұлының жасы «қырық екіде» деп қате көрсетілген. Егер ол 1916 жылы 42 жаста болса, 1874 жылы дүниеге келген болып шығады. Бұл - бір.

Екіншіден, оның туған жерінің атауында орысша дыбысталуына байланысты фонетикалық жаңсақтық кеткен (Турсун - Тосын).

Үшіншіден, ағартушыны бақылауға алу мерзімі – 2 жыл және ол уақыт 1910 жылдың 10 наурызынан басталды деп саналған (2 сурет).

2 сурет. А. Байтұрсынұлының бақылауда тұру мерзімі көрсетілген дерек.

Жандармерия құпия құжаттарында «Қазақ» газетінің қызметкерлері Ә. Бөкейхан мен М. Дулатұлына берілген анықтамалар да бар. Айталық, Ә. Бөкейханға байланысты анықтамада оның Кадет партиясының Самара комитетіне мүше болғаны, 1912-1913 жылдары Халықшылдардың мұрагері социалист-революционерлер партиясымен (эсерлер) жақындасқаны баяндалады: «Букейханов, Алихан Нурмухадов, бывший член I-й Государственной Думы, ученый-лесовед, состоит сотрудником той же газеты «Казак» и проживает в гор. Самаре. По имеющимся сведениям Букейханов состоит членом Самарского Комитета Кадетской партии; в 1912 и 1913 гг. некоторое время наблюдался в сношениях с Самарскими членами партии социалистов-революционеров» [7, 332 б.].

Ал «Қазақтың» қызметкері әрі хатшысы болған М. Дулатұлы туралы мынадай анықтама жазылған: «Дулатов, Мирь-Якуб, киргиз Сыр-Калинской волости, Тургайского уезда, 31 года, постоянный сотрудник и секретарь редакции газеты «Казак», состоял во время отсутствия Байтурсунова временным редактором названной газеты. С прошлой деятельности Дулатова имеются следующие сведения: в июне 1911 года Дулатов был арестован в гор. Семипалатинске, куда, он, будучи письмоводителем мирового судьи 2-го участка Петропавловского уезда, приехал с целью распространения своей брошюры «Уян-Казак»/ Пробуждайся, киргиз/, и привлечен к дознанию обвиняемым по 6 п.129 ст. Уг. Улож. Приговором Семипалатинского Окружного Суда 23 декабря 1911 г. осужден к заключению в крепость на 1 год без зачета 7-ми месяцев предварительного заключения. Брошюра его «Пробуждайся, киргиз» Казанским Комитетом по делам печати признана преступной и постановлено наложить на нее арест» [7, 332 б.].

Демек, М. Дулатұлы да Орынборға келгенге дейін Семей түрмесінде кесімді жазасын өтеген. Оның «Оян, Қазақ» туындысы Қазан қаласындағы баспа ісі жөніндегі комитеттің шешімімен қылмыстық мазмұны бар деп таратуға тыйым салынады. Сол шешімді бұзып, тыйым салған туындыны Семей өңірінде таратқаны үшін 7 ай бойы тергеуге алынып, 1 жылға түрмеге қамалады.

Әкімшілік жазасын өтегеннен кейінгі уақытта А. Байтұрсынұлының редакторлығымен ашылған «Қазақ» газеті патша үкіметінің үнемі қырағы бақылауында болады. Газеттің тыныс-тіршілігі империяның орталық билігін де назарын аударған. Айталық, 1916 жылдың шілде айында Император сарайы Губернаторларының Камергер атағындағы қызметкері (аты-жөнін анықтау мүмкін болмады) Орынбор Губерниялық жандармерия басқармасына «Қазақ» газеті туралы мәлімет беруді сұраған хат түсіреді. Хатта былай делінген: «По сообщению газеты Каспий / №5 от 8 минувшего января / киргизское население различных местностей оказало в прошлом году материальную поддержку киргизской газете «Казак», собрав для этой цели в своей среде 1600 рублей. Вследствие последовавшего по сему пред-

мету запроса со стороны Министерства Внутренних дел, я обращаюсь к Вашему Превосходительству с просьбой не отказать в сообщении мне данных по означенному вопросу, если таковые имеются в Вашем распоряжении» [7, 229 б.].

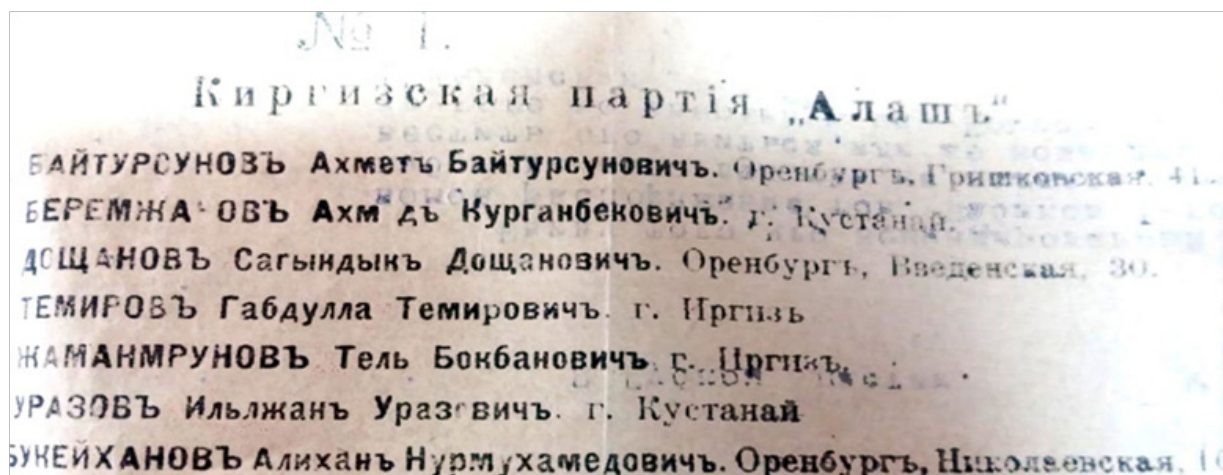
«Каспий» газетінде жазылған «Қазаққа» әлеуметтің қолдау көрсеткені тек бір ғана 1915 жылы орын алған жалғыз-жарым оқиға емес еді. Газет шыққаннан бастап ол жергілікті әкімшіліктің тарапынан бірнеше рет айыпталып, айыппұлдар салынады. Жалпы, қазақ әлеуметі А. Байтұрсынұлы басқарған газетке салынған айыппұлдарды көп болып көтеріп, қолдау көрсетіп отырған.

«Қазақ» газеті және оның қызметкерлері туралы біз кезіктірген жандармерияның жазбалары 1916 жылы жазылған. Бұның өзіндік саяси-тарих себептері бар. 1916 жыл - Ресей империясының тарихындағы күрделі кезеңнің бірі еді. Ресей Германиямен жүргізіліп жатқан соғыстан титықтап, қоластындағы елдерге салық түрлерін көбейтіп, 1915 жылдан бастап Орта Азия мен Кавказдағы бұратана елдерден майдандағы әскерге алу туралы әңгіме қозғай бастайды. А. Байтұрсынұлы редакторлық еткен «Қазақ» газеті патшаның әскерге адам алу мәселесіне сол жылдары бірнеше циклды мақалалар жариялайды. Ақыры, патша 1916 жылы 25 июньде бұратана халықтарды майдандағы қара жұмысқа алу, яғни «Реквизициялау туралы» жарлығын шығарады. Қазақ даласында толқулар орын алып, оның арты қарулы көтерілістерге ұласады. Сондықтан арнайы құрылымдар бақылауды күшейтеді.

1917 жылғы ақпан төңкерісінен кейін «Алаш» партиясы құрылып, партия атынан Уақытша үкімет ұйымдастырмақ болған «Учредительное собрание»-ға депутаттар анықтау үшін кандидаттар айқындау жұмысы жүргізіледі. Торғай облысы бойынша белгіленген №1 Сайлау округінде Алаш партиясының тізіміне 7 кандидат тіркеледі [7].

Олар (түпнұсқадағы жазу бойынша беріп отырмыз):

1. Байтурсунов Ахмет Байтурсунович, Оренбург, Гришковская, 41;
2. Беремжанов Ахмед Курганбекович, г.Костанай;
3. Дощанов Сагындык Дощанович, Оренбург, Введенская, 30;
4. Темиров Габдулла Темирович, г.Иргиз;
5. Жаманмурунов Тел Бокбанович, г.Иргиз;
6. Уразов Ильжан Уразович, г. Кустанай;
7. Букейханов Алихан Нурмухамедович, Оренбург, Николаевская, 10.

3 сурет. «Алаш» партиясының тізімімен Торғай облысы бойынша сайлауға түскендер.

Бұл тізім, бір жағынан, Торғай облысынан бүкілресейлік құрылтайға «Алаш» партиясы атынан сайлауға түсу кімдерге жүктелгенін көрсетсе, екінші жағынан, Алаш қайраткерлерінің мекен-жайынан хабар береді (3 сурет). Әсіресе, алты Алаштың көсемі Ә. Бөкейханның Орынборда уақытша тұрған мекенжайы көзге оттай басылады. Ол бұрынғы

«Николаевская, 10», қазіргі «Советская, 10» мекенжайы. «Николаевская» көшесі алғашқыда «Большая» деп аталған. Орынбор қаласының бағалы тарихи ғимараттарының басым көпшілігі осы көшенің бойына орналасқан.

Орынбор архивтерінен қолға түскен мұрағаттың бірі - 1919 жыл большевиктік партияның Орынборда өткізген жиыны туралы құжаттамалар. Тарихтан белгілі, 1919 жылы Алаш автономиясының қайраткерлеріне кешірілім жасалынады. Сол жылдың сәуір айында А. Байтұрсынұлы большевиктер партиясына мүшелікке өтеді. Оның партия билетінің номері – 924643 [8, 2 б.]. Қазақ жұрты алдында беделді тұлғаның жаңа өкіметті жасақтаушы большевиктер партиясының құрамына өтуі большевиктер арасында үлкен идеялық жеңіс деп қабылданады [9, 155-156 бб.].

1919 жылдың 19 қыркүйек айында Орынбор қаласына ВЦИК төрағасы М. Калинин келіп, Орынбордың кеңестік үкімет, большевиктік партия өкілдерінің бірлескен жиналысын өткізеді. Жиналысқа Түркістан майданының бас қолбасшысы Фрунзе, Индия елінің, башқұрт және қазақ халқының өкілдері қатысады. Башқұрт халқының атынан З. Валиди [10, 106 б.], қазақ халқының атынан жиналысқа А. Байтұрсынұлы қатысып, ұлт мәселелері туралы арнайы сөз сөйлейді. Қазақ жұртының өкілі атынан сөз алған А. Байтұрсынұлы бұрын қазақ жерінде орыс жұрты помещиктер дәрежесінде болғанын, қазақтың құқығы тапталғанын, енді олар кеңес үкіметіне үміт артатынын, қазақ халқы табиғатынан социалист, коммунист екенін, сондай-ақ, өзінің алғашқыда не себептен кеңес билігіне қарсы болғанын, неліктен Колчакқа мойын бұрмай, большевиктер қатарына өткенін түсіндіре келіп, М. Калининнен қазақ жұртына әскер жасақтау мүмкіндігін жоғары жаққа жеткізуді сұрайды. А. Байтұрсынұлының аласапыран жылдардағы әрбір сөзі бізге қымбат болғандықтан оның аталмыш жиындағы сөзін толық келтіруді жөнге балап отырмыз:

«От имени Киргизского края я приветствую товарища Калинина, возглавляющего русский пролетариат и крестьянство. Товарищи, в сравнении с киргизами русский народ пользуется в Киргизской области правами помещиков, и при всяких правительствах киргизи не пользовались никакими правами. Теперь при Советской власти мы надеемся, что этого гнета и насилия и эксплуатации не будет. Киргизы, товарищи, от природы коммунисты и социалисты. Когда те социалисты и они социалисты и коммунисты не теоретически, а у них социализм выработанный веками и они никогда своего коммунизма не променяют. Я до марта месяца был контрреволюционером. Я старый работник, который боролся против царского правительства, но большевистское движение представляло собой анархию, сопровождалось грабежом и насилием и обидой киргизского населения. Я с этим не мог мириться и я действительно был против Советской власти. Потом когда появился Колчак, то я увидел, что идет к старому и тогда я перешел на сторону Советской Власти. Мы, киргизы, народ миролюбивый и до сих пор воинской повинности не отбывали и у нас не имеется никакой реальной силы. Красноармейцы к нам приходят и грабят, и казаки приходят тоже грабят, и мы не имея никакой реальной силы до сего времени относились недружелюбно. И наша киргизская просьба, чтобы тов. Калинин передал Центру главному Испол. Комитету, что до тех пор, пока киргизам не будет дано реальной силы, они не смогут защищаться. Мы знаем, что люди, стоящие во главе правительства и сами они не желают, чтобы красноармейцы обижали киргизов, но пока красноармейцы сами не будут в силах защищаться от преступного элемента, до того времени желание их не будет выполнено и преступный элемент будет обижать. И вот я от имени киргизов прошу передать ВЦИК, чтобы нам было разрешено организовать воинскую часть, снабдив его всем необходимым. В заключение я скажу, что мы не отбывая воинской повинности не сможем стать воинственным народом, как калмыки и другие, но если не научимся, то мы сумеем поддержать Советскую власть не хуже, чем другие народы. Мы не могли организовать какой-нибудь воинской силы, и поэтому наша помощь до сих пор для революции выражалась только в материальной силе. Наш

народ скотовод и они помогали материальной силой. Я приветствую еще раз тов. Калинина от киргизского народа и желаю ему успеха в делах» [8, 30 б., 41 п.].

А. Байтұрсынұлының сөзінде патша отаршылдығы тұсында құқығы тапталған қазақ халқының төңкеріс жылдарындағы аласапыран кезеңде басынан кешкен қиыншылықтары баяндалған. Оның не себептен кеңес үкіметіне қарсы болғандығы ашық айтылады. Сонымен қатар, Алаш қайраткерлерінің патша заманы тұсында қазақ әскерін құру мақсатын кеңес үкіметі арқылы жүзеге асырмақ болған ойлары көрініс тапқан.

Осы бірлескен жиналыстың ертеңіне, яғни 1919 жылдың 20 қыркүйегінде М. Калинин Орынбор губерниялық атқару комитетінің, губерниялық комитеттің, I армия басшылары мен жауапты партия қызметкерлері қатысқан жабық жиналыс жасайды. Жиналыста қырғыз (қазақ) мәселесі арнайы талқыланып, ол туралы С. Пестовскийдің баяндамасы тыңдалады. Бұл жиналыстан большевиктер партиясының шын бет-пердесі қандай болғанын аңғаруға болады. Ол күні кеше большевиктер партиясы туралы ағынан жарылып сөйлеген А. Байтұрсынұлын «жұғымсыз» (жулик) деп күстаналайды, қазақ басшыларының арасына жік салу қажеттігін, қазақ интеллигенциясынан партияға жаңа жақтастарды жинауды ұсынады: «У киргизы мало знати и много бедноты. Нет своего Валидова. Богачи хотят править и сейчас идет борьба отдельных лиц. Киргизская интеллигенция выше башкирской, но масса по своему развитию значительно уступает башкирской. Единственно правильной нашей политикой является постоянное поддержание меньшинства. Сейчас мы видим полураскрытую борьбу членов Ревкома Байтурсинова и Тунганчина, сейчас уже можно устранить наиболее опасного из этих жуликов. Мы можем уже создать свою партию с киргизской интеллигенцией, кое-где вполне можно поднимать бедноту, гарантируя ее неприкосновенность от богачей...» [8, 54 б.].

Мұндай екі жүзді партия құрамында А. Байтұрсынұлының ұзақ бола алмайтыны белгілі еді. Көп ұзамай ол большевиктер партиясы құрамынан шығады. Сол кездегі В. Ленин тарапынан Қазақ даласын басқару жүктелген Ревкомның төрағасы, кейін 1920 жылы Қазақ автономиясы құрылғанда Кироблбюро РКП (б) жетекшісі болған С. Пестковскийдің қазақ интеллигенциясы арасынан большевиктер партиясына жақтастар құру жоспары біртіндеп жүзеге асады. Қазақ оқығандары арасына жік түсіп, большевиктік партияның жаңа буыны орталықтың бақылауымен жасақталады. Бұл енді соқпағы ұзын, әрі ұзақ бір бөлек зерттеу бағыты.

Әдебиеттер

1. Тугай Т.И. Оренбургский путь Ахмета Байтурсинова / Т.И. Тугай.- Оренбург: ООО ИПК «Университет», 2018. -253 с.
2. Эфиров А.Ф. Ы. Алтынсарин – Торғай облысы қазақ халық училищелерінің инспекторы // Ыбырай Алтынсарин тағлымы: Әдеби-сын мақалалар мен зерттеулер / Құраст. М. Жармұхамедов. -Алматы: Жазушы, 1991. -384 б.
3. Қамзабекұлы Д. Руханият (Мақалалар мен зерттеулер). -Алматы: Білім, 1997. - 272 б.
4. Әбсадық А., Арықбаева Ж. Көмбеден күмбірлеген әдеби мұра //«Алаштың Мырзағазысы: қайраткерлік ғұмырнамасы және шығармашылық мұрасы» Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. –Қостанай: Шапақ, 2019. -192 б.
5. Әбсадық А. Орынбордан табылған олжа // XXI ғасырдағы Алаштың Ақ жолы./ Құраст. А. Шәріп, А. Мәуленұлы.- Алматы: ARNA-B, 2019. -304 б.
6. Ақ жол: Өлеңдер мен тәржімелер, публ. мақалалар және әдеби зерттеу/ Р. Нұрғалиев .-Алматы: Жалын, 1991.-464 б.
7. Орынбор облысының мемлекеттік мұрағаты. 21 қор, 9- тізім, 4-іс.
8. Орынбор мемлекеттік әлеуметтік-саяси тарих мұрағаты. 1-қор, 1-тізім, 131-іс.

9. Жұртбаев Т. Шырмалған шындық немесе бір тергеудің тарихы // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар. Құраст. Д. Әшімханов. -Алматы: Жалын, 1992. -544 б.

10. Косач Г. «Государственный» город и национальные автономии: Оренбург в первые советские годы. [Электрон. ресурс] - URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennyy-gorod-i-natsionalnye-avtono-mii-orenburg-v-pervye-sovetskie-gody/viewer> (Қаралған күні: 18.01.2020)

А.А. Абсадық, З.Е. Кабульдинов

¹*Костанайский государственный университет имени А. Байтурсынова,
Костанай, Казахстан*

²*Институт истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова,
Алматы, Казахстан*

Оренбургский период в биографии Ахмета Байтурсынулы: некоторые неизвестные архивные источники (по материалам научно-познавательной экспедиции)

Аннотация. Ученый-просветитель, видный государственный и общественный деятель А. Байтурсынулы значительную часть своей жизни провел в городе Оренбург. Здесь он прошел обучение в учительской школе (1891-1895 гг.), пребывал в административной ссылке по судебному решению царского режима (1910-1912 гг.), принял деятельное участие в издании газеты «Казак» (1913-1918), став его первым редактором. Его по праву можно считать одним из отцов-основателей национальной автономии Алаш и советской Киргизской (Казахской) автономии (1919-1925 гг.). Данная статья нацелена на изучение и анализ новых архивных документов, относящихся к оренбургскому периоду в биографии А. Байтурсынулы. Полученные нами архивные документы являются ранее не изученными. Так, наиболее ценными материалами являются: досье А.Байтурсынова, оформленное жандармерией МВД царской России, статья по казахскому фольклору просветителя - «Киргизские приметы и пословицы», опубликованная в «Тургайской газете» в 1895 году, выступление А.Байтурсынулы перед председательством в ВЦИК М. Калинина во время революционных событий 1917-1918 гг., а также некоторые ценные сведения о деятельности газеты «Казак». Обнаруженные нами ранее неизвестные архивные материалы и факты, относящиеся к Оренбургскому периоду великого сына казахского народа, можно рассматривать как наиболее ценные источники по байтурсыноведению.

Ключевые слова: биография А. Байтурсынова, оренбургский период, Алашская автономия, архивные данные, Тургайская газета, киргизские приметы и пословицы, жандармерия.

A.A. Absadyk¹, Z.E. Kabuldinov²

¹*A. Baitursynuly Kostanay State University, Kostanay, Kazakhstan*

²*Sh. Valikhanov Institute of History and Ethnology, Almaty, Kazakhstan*

Orenburg Period in Akhmet Baitursynuly's Biography: Some Unknown Archival Sources (based on materials of scientific and educational expedition)

Abstract. A scientist-educator, the foremost statesman of his age. A. Baitursynuly spent a significant part of his life in the city of Orenburg. He studied at a teacher's school (1891-1895), was in administrative exile by a court decision of the czarist regime (1910-1912), took an active part in the publication of the newspaper «Kazakh» (1913-1918), becoming his first editor. He is considered one of the founding fathers of the national autonomy of Alash and the Soviet Kirghiz (Kazakh) autonomy (1919-1925). This article is aimed at the study and analysis of new archival documents related to the Orenburg period in the biography of A. Baitursynuly. The archival documents received by us have not been previously studied: A. Baitursynov's dossier was formed by the gendarmerie of the Ministry of Internal Affairs of Czarist Russia, an article on the Kazakh folklore of the enlightener - «Kyrgyz omens and proverbs» published in the «Turgai Gazeta 1895.

Keywords: biography of A. Baitursynov, Orenburg period, Alash autonomy, archival data, Turgai newspaper, Kyrgyz omen and proverb, gendarmerie.

References

1. Tugaj T.I. Orenburgskij put' Ahmeta Bajtursynova [Orenburg way of Akhmet Baitursynov] (Orenburg, Universitet, 2018, 253 p.). [in Russian]
2. Efirov A.F. I. Altynsarin – Torgai oblysy kazak halyk uchilishelerinin inspektory [Y. Altynsarin - inspector of Kazakh public schools in the Turgai region] // I. Altynsarin tagylymy: adebi-syn makalalar men zertteuler [Legacy of Ibrai Altynsarin: Literary-critical articles and research] / Kurast. [Comp.] M. Zharmukhamedov. (Almaty, Writer, 1991, 384 p.) [in Kazakh]
3. Kamzabekuly D. Rukhaniyat [Spirituality] Makalalar men zertteuler [Articles and research] / A. Kamzabekuly (Almaty, Education, 1997, 272 p.). [in Kazakh]
4. Absadyk A., Arykbaeva Zh. Kombeden kumbirlegen adebi mura [Literary heritage from the depths of the centuries] // Halykaralyk gylymi-praktikalyk konferenciya materialdary [Materials of the International scientific-practical conference] «Alashtyn Myrzagazysy: kairatkerlik gumyrnamasy jane shygarmashylyk murasy» [«Son of Alash Myrzagazy: biography and creative heritage»]. (Kostanay, Shapak, 2019, 192 p.) [in Kazakh]
5. Absadyk A. Orynbor tabylgan olzha [Find in Orenburg] // XXI gasyrdagy Alashtyn Ak joly [The White road of Alash in the XXI century]. / Kurast. [Comp.] A. Sharip, A. Maulenovich. (Almaty, ARNA-B, 2019, 304 p.) [in Kazakh]
6. Aq jol: Olender men tarjimeler, publ. makalalar jane adebi zertteu [White Road: Poems and translations, publ. articles and literary research] / R. Nurgaliev. (Almaty, Zhaly, 1991, 464 p.) [in Kazakh]
7. Orynbor oblyssynyn memlekettik muragaty [State Archives of the Orenburg Region] (Fund 21, inventory. 9, case 4). [in Kazakh]
8. Orynbor memlekettik aleumettik-sayasi tarih muragaty [Orenburg State Archive of Social and Political History] (Fund 1, inventory 1, file 131) [in Kazakh]
9. Zhurtbaev T. Shyrmalghan shyndyk nemese tergeudin tarihy [Distorted truth or the history of one investigation] // Bes arys: Estelikter, esseler jane zertteu makalalar [Five pillars: memoirs, essays and research articles] Kurast. [Collection] D. Ashimkhanov. (Almaty, Zhaly, 1992, 544 p.) [in Kazakh]
10. Kosach G. «Gosudarstvenni» gorod i nacionalniye avtonomii: Orenburg v pervye sovetskiye gody [«State» city and national autonomies: Orenburg in the first Soviet years] // [Electronic resource] Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennyy-gorod-i-natsionalnye-avtonomii-orenburg-v-pervye-sovetskie-gody/viewer> (Accessed: 18.01.2020) [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Әбсадық Алмасбек – негізгі автор, филология ғылымдарының докторы, Тіл және әдебиет кафедрасының профессоры, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті, Қостанай, Қазақстан.

Қабылдинов Зиябек – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ш. Уәлиханов атындағы тарих және этнология институты, Алматы, Қазақстан.

Absadyk Almasbek – main author, Doctor of Philological Sciences, Professor of the Department of Theory of Language and Literature, A. Baitursynuly Kostanay State University, Kostanay, Kazakhstan.

Kabuldinov Ziyabek – Doctor of Historical Sciences, Professor, Sh.Valikhanov Institute of History and Ethnology, Almaty, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.])

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtentions, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

---

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Компьютерде беттеген: Дәмегүл Елешева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 3 (132). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 151-б.
Шартты б.т. - 9,4 Таралымы - 9 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды